

УДК 658.7:656.2

Устенко М.О.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та управління
виробничим і комерційним бізнесом
Української державної академії залізничного транспорту*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТА ЗАВДАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ

BASIC DIRECTIONS AND OBJECTIVES OF TRANSPORT LOGISTICS

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто основні напрямки розвитку транспортної логістики України в сучасних умовах, визначено основні завдання транспортної логістики, виявлено проблеми транспортної логістики та запропоновано напрямки забезпечення її подальшого розвитку. Досліджено сутність транспортної логістики та визначено її роль в економіці країни.

Ключові слова: логістика, транспортна логістика, транспорт, логістичні послуги, логістичний підхід.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены основные направления развития транспортной логистики Украины в современных условиях, определены основные задачи транспортной логистики, выявлены проблемы транспортной логистики и предложены направления обеспечения дальнейшего развития. Исследована сущность транспортной логистики и определена ее роль в экономике страны.

Ключевые слова: логистика, транспортная логистика, транспорт, логистические услуги, логистический подход.

ANNOTATION

In the article, the basic directions of transport logistics development in Ukraine in modern terms were defined; the main tasks of transport logistics were found, transport logistics problems were identified and areas to ensure its further development were suggested. The paper found the essence of transport logistics and defined its role in the economy.

Keywords: logistics, transport logistics, transport, logistics services, logistics approach.

Постановка проблеми. Сьогодні транспортний сектор України – це значний і важливий сегмент для економіки країни, адже ефективна та злагоджена робота всієї транспортної системи є рухомою силою для загального розвитку країни [10, с. 12]. Однак наявна конкуренція на ринку транспортних послуг вимагає все нових підходів до розвитку транспортних відносин, створення нових технологій та підвищенню якості послуг. Відсутність централізованого управління не дає можливості для комплексного розвитку всіх видів транспорту, а також складського, термінального та інших видів господарства.

Складна економічна ситуація у країні вимагає від працівників транспортної галузі підвищеної уваги до вирішення питань організації і управління перевезеннями, підвищення якості надаваних послуг, вибору каналів руху товару. Основна мета логістики у сфері транспортування полягає в усуненні перебоїв у разі безперервного переміщення товарів і транспорт-

них засобів від пункту відправлення до пункту призначення. Проблемами в транспорті теж є: зношеність рухомого складу; його недовантаження; недосконалість системи страхування вантажу і транспортних засобів; труднощі в організації взаємодії декількох видів транспорту [4, с. 18].

Геостратегічне розташування України дозволяє їй бути вигідним мостом для транзитних перевезень товарів і пасажирів між державами Європи, Азії і Близького Сходу. Проте в умовах недостатньої розвиненості транспортної і логістичної інфраструктури продуктивність і ефективність транспортного комплексу країни знижується. Це зумовлює високу актуальність вирішення завдань, спрямованих на розвиток транспортно-логістичного бізнесу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перспективи розвитку транспортної логістики знайшли відображення у дослідженнях вчених, таких як: Б.А. Анікін [1], О.О. Бакаєв [2], Д.Дж. Бауерсокс [3], В.Л. Дикань [4], А.А. Смедхов [9], Р.Р. Ларіна [5], Л.Б. Миротін, А.Г. Некрасов [6], Ю.М. Неруш [7], Т.А. Прокоф'єва [8], С.Г. Фришев [10] та ін. У своїй роботі вони досліджують загальнотеоретичні проблеми та напрямки розвитку логістики, зокрема транспортної, вирішують завдання з оптимізації роботи транспорту в логістичних системах із внутрішнім перевезенням і взаємодією роботи транспортних засобів у логістичних системах.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте ці дослідження потребують доповнення із зосередженням уваги саме на напрямках розвитку, завданнях та логістичних проблемах, вирішення яких допоможе вивести транспортний комплекс на якісно новий рівень.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у з'ясуванні сутності та завдань транспортної логістики, проблем та напрямків її розвитку в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транспорт – це найважливіша та найпотужніша галузь будь-якої країни світу. Значення транспорту для країни винятково велике. Він виконує в державі важливі економічні, обо-

ронні, соціально-політичні й культурні функції. Економічна роль транспорту полягає насамперед у тому, що він є органічною ланкою кожного виробництва, проводить безперервну й масову доставку всіх видів сировини, палива й продукції з пунктів виробництва в пункти споживання, а також здійснює поділ праці, спеціалізацію й кооперацію виробництва. Без транспорту не можливе раціональне розміщення виробництва, освоєння нових територій і природних багатств [8, с. 69].

Ринок транспортно-логістичних послуг у наш час активно розвивається у зв'язку з розширенням господарських зв'язків і міжнародної кооперації. Основними рушійними силами на ринку логістики є: глобалізація діяльності компаній-клієнтів, їх концентрація на ключових компетенціях і аутсорсинг непрофільних напрямків, прагнення до скорочення розміру логістичного ланцюга й оптимізації витрат на його ділянках, скорочення життєвого циклу продукції й нових підходів до маркетингу й дистрибуції продукту. З огляду на світовий досвід та сучасні тенденції розвитку глобального ринку логістичних послуг Україна перебуває на етапі формування й консолідації галузі, істотно поступаючись західним країнам за якістю та комплексністю послуг, що надають національні транспортно-логістичні компанії [7, с. 28]. Водночас в Україні спостерігається висока зацікавленість в розширенні транспортно-логістичних послуг як з боку споживачів так і з боку логістичних операторів. Підвищення ролі регіонів України як споживачів і одночасно виробників широкого спектра транспортно-логістичних послуг у середньостроковій перспективі визначатиметься збільшенням споживчого попиту й обороту роздрібною торгівлю. Однак темпи зростання вітчизняного транспортно-логістичного ринку низькі, що обумовлено відсутністю інвестиційних ресурсів та високим ризиком бізнесу.

Розвиток світової логістичної індустрії характеризується такими тенденціями: посилення впливу глобальних транспортно-логістичних компаній (близько 35% ринку припадає на 30 найбільших компаній); консолідація ринку, що продовжується передусім за рахунок міжнародного злиття, придбань і виходу на нові географічні ринки; подальше ускладнення логістичних рішень шляхом усе більш широкого впровадження ІТ-технологій.

Основними принципами транспортної логістики, що забезпечують її ефективність, є: мінімізація витрат на транспортування; принцип максимально повного використання вантажопідйомності транспортного засобу в логістиці; кратності партії вантажу, що транспортується, одиницям замовлення, відправки і складування; принцип стандартизації тари; економії від масштабу і дальності перевезень; концентрації вантажопотоків на окремих каналах – розподіл і відмова від неекономічних товарів; доставки вантажів точно в термін [9, с. 41-41].

Виділяють такі функції транспортної логістики:

- системоутворююча. Логістика є системою ефективних технологій забезпечення процесу управління ресурсами. Логістика утворює систему управління товарорухом, тобто формуванням господарських зв'язків, організацією пересування продукції через місця складування, формування і регулювання запасів продукції, розвиток та організація складського господарства.

- інтегруюча. Логістика забезпечує синхронізацію процесів збуту, зберігання і доставки продукції з орієнтацією їх на ринок засобів виробництва і надання посередницьких послуг споживачам. Забезпечує узгодження інтересів логістичних посередників у логістичній системі.

- регулююча. Логістичне управління матеріальними потоками спрямоване на економію всіх видів ресурсів, скорочення витрат живої й упредметненої праці на стикі різних організаційно-економічних рівнів і галузей. Управлінський вплив полягає в підтримці відповідності поведінки частини логістичної системи інтересам цілого.

- результуюча. Логістична діяльність спрямована на постачання продукції в необхідній кількості, у зазначений час і місце із заданою якістю, за мінімальних витрат. Логістика прагне охопити всі етапи взаємодії ланцюга «постачання – виробництво – розподіл – споживання», вона є алгоритмом перетворення ресурсів у постачання готової продукції відповідно до попиту [4, с. 14-15].

Головна мета транспортної логістики конкретизується в її завданнях, які за ступенем значимості можна розділити на три групи: глобальні, загальні, часткові (локальні) [2, с. 245-246].

До глобальних завдань належать такі:

- створення комплексних інтегрованих систем матеріальних, інформаційних потоків;

- стратегічне узгодження, планування і контроль за використанням логістичних потужностей сфер виробництва і обігу;

- постійне вдосконалення логістичної концепції в рамках обраної стратегії в ринковому середовищі;

- досягнення високої системної гнучкості шляхом швидкого реагування на зміни зовнішніх і внутрішніх умов функціонування.

Але вирішення глобальних завдань не може бути реалізоване без постановки і вирішення загальних завдань. Умовою життєдіяльності транспортно-логістичних систем є розв'язання таких загальних завдань:

- наскрізний контроль за потоковими процесами в логістичних системах;

- розробка та удосконалення способів управління матеріальними потоками;

- багатоваріантне прогнозування обсягів виробництва, перевезень [3, с. 108].

Часткові завдання мають локальний характер. Вони більш динамічні та різноманітні:

- оптимізація запасів усіх видів і на всіх етапах товароруку;
- максимальне скорочення часу зберігання продукції;
- скорочення часу перевезень;
- швидка реакція на вимоги споживачів;
- підвищення готовності до поставок;
- зниження витрат у всіх ланках логістичного ланцюга;
- раціональний розподіл транспортних засобів;
- підтримка постійної готовності до прийому, обробки і видачі інформації;
- послідовність і поетапність просування через трансформаційні об'єкти.

Вищенаведені положення дозволяють стверджувати, що транспортна логістика повинна забезпечити технічну й технологічну зв'язаність учасників транспортного процесу, узгодження їхніх економічних інтересів, а також використання єдиних систем планування. Технічна зв'язаність в транспортному комплексі означає узгодженість параметрів транспортних засобів як усередині окремих видів, так і в міжвидовому розрізі. Ця узгодженість дозволяє застосовувати модальні перевезення, працювати з контейнерами і вантажними пакетами. Технологічна зв'язаність – це застосування єдиної технології транспортування, прямих перевантажень, безперенавантажного повідомлення. Економічна зв'язаність – це загальна методологія дослідження кон'юнктури ринку й побудови тарифної системи. Спільне планування означає розробку й застосування єдиних планів графіків. Тобто транспортна логістика перетворює контрагентів і конкуруючих сторін у партнерів, взаємодоповнюючих один одного в транспортному процесі, що і дозволяє отримувати синергетичні ефекти [1, с. 85].

Отже, роль транспортної логістики полягає в забезпеченні ефективного руху товару і, відповідно, зниженні сукупних транспортних витрат. Важливо, що транспортна логістика є процесом, що активізує роботу багатьох економічних суб'єктів, серед яких і промислові, і транспортні підприємства, а також фінансові установи та інші, що прямо або опосередкована задіяні у здійсненні логістичного товароруку. Тобто завдяки розвитку транспортно-логістичного сервісу істотно збільшується можливість для розширення комерційної ініціативи, зростає коло підприємств, що обслуговуються, обсяги їх діяльності й підвищується рентабельність оптових посередників. Транспортно-логістичні послуги не тільки значно збільшують загальний спектр послуг, що надаються, а також збагачують їх асортимент, підвищують зацікавленість замовників і сприяють поглибленню спеціалізації оптових посередників, розвитку прогресивних форм обслуговування. Це позитивно впливає на розвиток економічних відносин та розбудову регіонального і національного господарств [6, с. 76].

Сьогодні для розвитку транспортної логістики в глобальному масштабі необхідно вирішити такі проблеми:

- удосконалення регулювання і спрощення митних та технологічних процедури при переході матеріальних потоків через кордони;
- уніфікація вимог, правил, тарифів, параметрів і стандартів до технології і технічних засобів при збереженні суверенітетів і визнанні державами пріоритетів міжнародних угод, що регулюють принципи логістики;
- покращення якісних показників транспортування (вчасна доставка) при забезпеченні та схоронності вантажів і на одержання високого економічного ефекту;
- залучення значних інвестицій у транспортну інфраструктуру, пов'язані з керуванням матеріальними й інформаційними потоками;
- створення вільних ринкових відносин у сфері економіки і при формуванні ринку транспортних послуг.

Висновок. Отже, логістика як етап конкурентної боротьби, як підприємницький світогляд, як епоха розвитку економіки і наукова діяльність спрямована на оптимізацію способів і методів взаємодії окремого підприємства з його постачальниками і одержувачами продукції в конкурентному ринковому середовищі. Для ефективного розвитку логістики необхідно змінити концепцію управління й відновленням рухомого складу в обсягах, що забезпечують задоволення потреб споживачів у будь-яку пору року [5, с. 226]. Найявність необхідних технічних засобів варто розуміти як об'єкт, без якого перевезення виконуватися не можуть, а отже, не може бути й доходів від перевезень.

Подолання зазначених проблем наразі є надзвичайно актуальним, оскільки ринок транспортно-логістичних послуг активно розвивається у зв'язку з розширенням господарських зв'язків і міжнародної кооперації. У такий спосіб відбувається формування транспортних потоків, серед яких особливе місце належить міжнародним транспортним коридорам, йде розбудова транспортно-логістичної інфраструктури, створюються нові транспортно-логістичні послуги. Крім того, сучасні тенденції розвитку транспортної логістики у світі відзначаються зростанням вимог споживачів до якості послуг та вимог закордонних партнерів у плані людських ресурсів та систем керування. Все це свідчить про зростання ролі транспортної логістики у світовій економіці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аникин Б.А. Логистика : учеб. пособ. / Б.А. Аникин. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 214 с.
2. Бакаев О.О. Теоретичні засади логістики : підр. для студ. екон. і транспорт. спец. / О.О. Бакаев, О.П. Кутах, Л.А. Пономаренко. – К. : Фенікс, 2003. – 429 с. – Т.1.
3. Бауерсокс Д.Дж., Логистика: интегрированная цепь поста-

- вок / Дж.Д. Бауерсокс, Дж.Д. Клосс ; пер. с англ. – М. : ЗАО «Олимп-бизнес», 2001. – 639 с.
4. Дикань В.Л. Актуальность улучшения системы комбинированных перевозок в международной транспортной сети / В.Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук. праць. – Х. : УкрДАЗТ. – 2006. – Вип. 3. – С. 13-20.
  5. Ларіна Р.Р. Формування та забезпечення надійності регіональних логістичних систем : моногр. / Р.Р. Ларіна. – Донецьк : Норд-Пресс, 2005. – 284 с.
  6. Интегрированная логистика накопительно-распределительных комплексов(склады, транспортные узлы, терминалы) : учебник / Л.Б. Миротин, А.Г. Некрасов. – М. : Экзамен, 2003. – 446 с.
  7. Неруш Ю.М. Логістика : учеб. для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 325 с.
  8. Логистика транспортно- распределительных систем: региональный аспект / Т.А. Прокофьева, О.М. Лопаткин. – М. : Консульт, 2003.
  9. Смехов А.А. Основы транспортной логистики : учеб. для вузов ж.-д. транспорта / А.А. Смехов. – М. : Транспорт, 1995. – 197 с.
  10. Фришев С.Г. Загальний курс транспорту : навч. посіб. // С.Г. Фришев, І.І. Мельник, С.М. Бондар. – К. : Вища освіта, 2006. – 162 с.